

MACHTSBALANS

De les van dinsdag 11 september 2001 is dat de VS, en het rijke Westen in het algemeen, minder machtig zijn dan gedacht. Integendeel, ze zijn juist zeer kwetsbaar. Achteraf zijn de zwakke plekken in het verdedigingssysteem ook pijnlijk duidelijk. Bij alle leed past tevens het besef dat het nog veel erger had kunnen zijn. De aanval had later op de dag kunnen komen, of had op andere doelen, kerncentrales of communicatiesystemen, gericht kunnen zijn, met grotere indirecte schade en meer slachtoffers als gevolg.

Meer nog dan de vraag naar wie voor de aanslagen verantwoordelijk zijn is de vraag naar hun motieven van belang. Wat dachten zij te bereiken? Wat kunnen zij bereiken? Wij, de bedreigden, moeten ons niet alleen afvragen, hoe ons te wapenen, maar ook of wij de ander tegemoet moeten komen. Zijn er alternatieven die ons minder schade berokkenen?

Er zijn twee methoden om tot rijkdom te komen: zelf werken en produceren, of jezelf toeleggen op het afpakken van de productie van anderen. De meeste mensen beperken zich tot de eerste activiteit. Ze worden daartoe ook aangemoedigd door wetgeving die illegale activiteiten van het tweede type afstraft. Als voldoende mensen produceren en wetten niet voldoende krachtig zijn, wordt het voor sommigen interessant zich in de tweede activiteit te specialiseren. Hoe minder middelen men ter beschikking heeft hoe eerder het comparatieve voordeel bij de tweede activiteit ligt. In de 'Wealth of Nations' merkte Adam Smith reeds op "An industries, and upon that account a wealthy nation, is of all nations the most likely to be attacked".

Internationaal terrorisme richt zich niet op productie, maar op herverdeling. Geweld wordt gebruikt, niet om direct inkomen over te hevelen, maar om politieke doelen te realiseren. Het idee is dat de uitkomst die door diplomatie bereikt kan worden bepaald wordt door de schade die men bij een conflict aan de ander kan toebrengen.. Macht resulteert uit het vermogen de ander schade toe te brengen. Hoe groter dit vermogen, hoe meer macht en hoe beter de uitkomst die bij onderhandelingen uit het vuur gesleept kan worden. De boodschap van dinsdag is dat

terroristen meer macht hebben dan eerst werd gedacht en de VS juist minder. Welke schade kan men immers toebrengen aan strijders die leven in tentenkampen in onherbergzame streken en die zich reeds verzoend hebben met het feit dat ze hun leven moeten geven?

De economische literatuur over conflicten bespreekt de paradox van de macht. Het is lang niet altijd zo dat de machtigen altijd machtiger worden en de zwakken steeds zwakker. Integendeel, hoe rijker de tegenpartij, hoe machtiger de zwakke. De verklaring ligt in het feit dat een zwakke of arme partij meer gemotiveerd is om te vechten en dus een geloofwaardige dreiging tot conflict heeft. Deze literatuur leidt tot een duidelijke conclusie: de rijke partij moet zich van zijn zwakheid bewust zijn en het conflict met een substantieel deel van zijn middelen afkopen.

Een eenvoudig voorbeeld kan deze theorie, en de beperkingen daarvan, illustreren. Stel er zijn twee partijen. De rijke heeft een inkomen van 100, de arme een inkomen van 10. Bij een conflict verliest elk de helft van zijn inkomen. Welke inkomensverdeling zullen partijen overeenkomen om een conflict te vermijden? Bij gelijke onderhandelingsmacht zullen partijen het surplus, van 60, dat zonder conflict ontstaat, eerlijk delen. De conclusie is dus dat de rijke partij 30% van zijn inkomen aan de arme af zal staan.

De zwakke plek in de theorie is dat ze aanneemt dat de arme zich ertoe kan verbinden met een overdracht van 30 genoeg te nemen, en geen additionele eisen te stellen en niet langer te dreigen nadat de transfer heeft plaatsgevonden. Anders zou de rijke partij zich immers realiseren dat het geen zin heeft te geven, omdat het toch nooit genoeg is. Dit lijkt nu inderdaad het cruciale probleem in de huidige situatie te zijn: de terroristen hebben geen betrouwbare onderhandelingsdelegatie die zich gecommiteerd heeft tot een tevredenstellend onderhandelingsresultaat.

Juist vanwege dit feit hebben de terroristen minder macht dan ze zouden kunnen hebben. Hun vermogen schade toe te brengen is pas waardevol als er ook iemand aan de onderhandelingstafel gebruik van maakt.